

België - Belgique
P.B.
2800 Mechelen I
8/6080

RIMNieuws

Wonen en veiligheid

Nummer 76-77

Driemaandelijks tijdschrift - Afgiftekantoor Mechelen 1 -
V.U. Marc Rubben, Willem Geetsstraat 30, 2800 Mechelen

Colofon

RIMNieuws is het driemaandelijks orgaan van Restauratie Integratie Mechelen v.z.w. ("RIM").

Teksten: Willy Van Duffel

Foto's: Willy Van Duffel

Layout: Peter Van den Bossche

Abonnementen op RIMNieuws kunnen onderschreven worden door storting van €10,00 op rekening 320-4195088-05 van Restauratie Integratie Mechelen. Indien u €20 of meer betaalt krijgt u ook vier nummers van "Land in zicht", het tijdschrift van de Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon.

Inlichtingen: RIM, p/a Erik Nobels, Ste Katelijne straat 21, 2800 Mechelen

Email: info@rim.be

Bezoek ook de RIM website:

<http://www.rim.be>

Wet van 08/12/92 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer: de gegevens aangaande de RIM-leden zijn opgeslagen in het bestand beheerd door RIM v.z.w., en worden slechts gebruikt voor interne administratieve doeleinden. Het ledenbestand van RIM v.z.w. wordt niet aan derden medegedeeld. Als U wil kennis nemen van de gegevens over uw persoon in ons bestand, kan dit mits eenvoudige schriftelijke aanvraag (een kopie van uw identiteitskaart insluiten) aan RIM v.z.w., Dageraad straat 45, 2800 Mechelen. Indien zou blijken dat onze bestanden onjuiste gegevens bevatten, zullen deze op uw aanvraag worden aangepast.

Intro

De veiligheid van onze stedelijke leefomgeving blijft een actueel thema waarrond ieder wel zijn mening heeft. Het gaat hier echter om een zeer complexe maatschappelijke problematiek, in welke context het uiten van gemeenplaatsen al snel aanleiding geeft tot ongenueanceerde en ongestaafde stellingnames die licht in extremistische standpunten ontaarden.

De veiligheidsproblematiek moet dus op een objectieve en wetenschappelijke wijze worden benaderd, waarbij rekening moet gehouden worden met het geheel van relevante factoren, waaronder de ruimtelijke ordening zeker als één van de voornaamste kan beschouwd worden.

RIM is dan ook gehouden om het veiligheidsaspect te beschouwen in het kader van het ontwikkelen van haar visie over het stedenbouwkundig en planologisch beleid. In dit kader brengen wij u dan ook een themanummer rond “Wonen en veiligheid”, waarvoor we konden beroep doen op een expert ter zake, namelijk RIM-lid Willy Van Duffel, criminoloog en politicommissaris. Zijn deskundige uiteenzetting zal u zonder twijfel een breder inzicht geven in de complexiteit van de stedelijke veiligheidsproblematiek.

De redactie

Wonen en veiligheid

Enkele grote criminologische theorieën getoetst aan recente stedelijke ontwikkelingen in Mechelen en omgeving.

Willy Van Duffel – RIM

Voorwoord

Een twintigtal toehoorders waren op 15 mei laatstleden aanwezig op mijn lezing “My home, my castle?” die ik gaf in het Erfgoedcentrum in Mechelen. De reacties waren, positief weliswaar, doch uiteenlopend. Wat ook normaal is gezien de aard van het onderwerp. Daarover zijn nu eenmaal de meningen verdeeld. Ooit vertelde mij een professor aan de VUB dat criminologen de numeriek sterkst vertegenwoordigde wetenschapsgroep zijn binnen de Belgische populatie. Ik heb de dame in kwestie ondertussen meer dan gelijk moeten geven want bij ieder bezoek aan een of andere herberg, en die bezoekjes zijn wegens een tegenpruttelende agenda eerder schaars, vind ik er wel een vijftal rond de toog met meestal de kastelein in de hoofdrol.

Dat de reacties uiteenlopend waren is dus normaal. De doelgroep bestond immers uit mensen die een bijzondere affiniteit hebben ten aanzien van erfgoed en stedelijke ontwikkelingen. Mensen die over het algemeen kritisch staan ten aanzien van de wijze waarop dit erfgoed soms behandeld wordt. Mensen die dit erfgoed bekijken vanuit een bijzonder, vaak heel persoonlijk oogpunt. Dan kan dit al eens haaks staan op sommige standpunten die we naar voor brengen als het gaat over stedelijke ontwikkelingen en

wonen in het algemeen, geplaatst binnen een criminologisch kader, dat toch heel bijzonder is.

Vandaar een laatste opmerking alvorens we aan onze uiteenzetting beginnen. De hierna ingenomen standpunten zijn niet noodzakelijk de standpunten van RIM/Mechelenbinnestebuiten. Zelfs niet noodzakelijk deze van de auteur. Het gaat hier eerder om een zakelijke benadering van de relatie tussen wonen en de stedelijke ontwikkelingen enerzijds en het criminologische kader anderzijds. En het bestaan van deze relatie alleen al op zich is, hoewel al uitvoerig behandeld in vakliteratuur, voor velen een openbaring.

Daarnaast toont dit ook aan dat wij als vereniging RIM/Mechelenbinnestebuiten in staat zijn de rol van het erfgoed en stedelijke ontwikkelingen te bekijken vanuit een multidisciplinaire visie. En dat is noodzakelijk, in een complexe samenleving die gestuurd wordt door dito processen. De auteur veroorlooft het zich wel om hier en daar persoonlijke kanttekeningen te plaatsen. Die zijn dan zoals gezegd louter ten persoonlijke titel. Daar waar mij bekend vermeld ik de wetenschappelijke bron waarnaar de tekst verwijst.

1. Maatschappelijk engagement

Een van de doelstellingen van RIM bestaat erin de overheid, maar ook de particulier, te sensibiliseren om ons waardevolle patrimonium in stand te houden of te restaureren. Op die manier wordt de (re) integratie ervan in de sociale omgeving mogelijk gemaakt of versterkt.

Een hele mond vol om eigenlijk te zeggen dat erfgoed een rol te spelen heeft binnen het milieu waarin we dagdage-

lijks functioneren en dat we daar dus goed moeten mee omspringen.

Integreren betekent ook dat we het nuttige gebruik van dat erfgoed promoten. En dat is heel belangrijk. Een gebouw, een monument, een stadsgezicht heeft pas écht waarde als je dit bekijkt binnen het natuurlijke kader. Een verloederd en verlaten gebouw of monument verliest al gauw zijn sociale meerwaarde en zorgt vaak voor een aantasting van dat natuurlijke kader. Kortom, door op een nuttige en goed doordachte manier om te springen met ons erfgoed, oud of meer recent, zorgen we ervoor dat niet alleen dit patrimonium zichzelf beschermt tegen een verdere aantasting maar ook de omgeving waarvan het deel uitmaakt.

2. De mens en de omgeving

De mens is geen solitair wezen. Een mens is maar pas mens binnen een sociale context en een natuurlijke omgeving. En die omgeving kan ook bedreigend zijn. Dus zal de mens die omgeving zo aanpassen dat hij zich veilig voelt. Veiligheid is immers een van de meest primaire behoeften van de mens om te voorzien in zijn voortbestaan.

Vanuit dit standpunt zou je kunnen stellen dat een woning of een gebouw in de eerste plaats een materiële barrière is tussen de mens die erin vertoeft en zijn natuurlijke omgeving waartegen hij zich moet verdedigen omdat die bedreigend is. Die fysische barrière kan natuurlijk allerlei vormen aannemen. Traditionele volkeren zullen bij wijze van voorbeeld in waterrijke gebieden eenvoudige paaldorpen optrekken. Wilde dieren, maar ook mensen met slechte bedoelingen worden op die manier op afstand gehouden. Zelf doen we dat met heel ingenieuze architectonische ingrepen die precies hetzelfde effect beogen. Vaak op een

ingenieuze architectonische ingrepen...

wijze dat de constructie dit ook expliciet uitstraalt naar de omgeving toe.

Misschien heb je de eigen woning wel op die manier opgetrokken, en heb je daarin elementen verwerkt die heel nadrukkelijk die defensieve functie onderstrepen.

Er is bijgevolg een duidelijk verband tussen het begrip 'omgeving' dat we in dit kader dus vertalen naar stedelijke ontwikkelingen enerzijds en de begrippen veiligheid en criminaliteit anderzijds. Let op! Een verband dat niet altijd causaal hoeft te zijn. Het is niet zo dat een aftakelende omgeving altijd oorzaak is van bepaald wangedrag of omgekeerd. Het ontstaan van bepaalde vormen van criminaliteit kan nog heel wat andere oorzaken hebben dan louter omgevingsfactoren. Doch een verband is er meestal of

nagenoeg altijd. Al was het maar dat een verkommerd gebouw vandalisme aantrekt. Of nog anders, omdat een verkrotte woning zorgt voor duurdere huurprijzen van de overblijvende huizen op de krappe huurmarkt. Bewuste verkrotting is dan ook minstens een vorm van sociaal onaanvaardbaar, volgens velen zelfs crimineel gedrag. Samengevat kunnen we dus stellen dat de wijze waarop we de omgeving inrichten of in stand houden heel belangrijk is voor het goedvoelen van het individu. Omdat we in dit artikel bepaalde begrippen als criminaliteit en onveiligheid hanteren moeten we vooreerst even stilstaan bij de definitie ervan. En dat is niet zo eenvoudig, zoals je zal merken.

3. Criminaliteit: een problematische definitie

We hebben het begrip criminaliteit al laten vallen. En dan moeten we toch wel even opletten, want het is heel moeilijk om daar een eenduidige definitie op te plakken. Als je het louter vanuit legalistisch oogpunt bekijkt zou je kunnen stellen dat het gaat om overtredingen op de strafwet. Maar wat doe je dan met bewuste verkrotting van een woonpand? Dat ga je in het strafwetboek nergens terugvinden. Psychologen zullen eerder spreken over deviant gedrag. Afwijkend gedrag dus. Maar afwijkend ten aanzien van wie of wat dan? Wie vertoont nou afwijkend gedrag als uit een steekproef in de Parijse metro bleek dat in een van de gecontroleerde stellen van de zestien reizigers er drie waren met een geldig vervoerbewijs. Toegegeven dat dit voorbeeld misschien niet zo netjes is maar wel afdoende genoeg om te waarschuwen dat ook die benadering niet zonder problemen is. Vanuit sociologisch oogpunt zou men kunnen stellen dat met criminaliteit gedragingen worden bedoeld die sociaal storend zijn. Gedrag dat het samenle-

een problematische definitie...

ven moeilijk maakt en dat door een algemene consensus ook als dusdanig wordt ervaren. Maar ook dan geraken we gauw in de knoei. Het in stand houden van een kerncentrale is op die manier voor sommigen crimineel en moreel onaanvaardbaar terwijl anderen met evenveel overtuiging zullen wijzen op de maatschappelijke, strategische en economische voordelen ervan.

Het is helemaal niet de bedoeling van dit artikel om daar veel dieper op in te gaan. We kennen tal van vakbladen die dat wel doen en waarnaar we graag verwijzen. Het enige dat we doen is enkele grote criminologische theorieën toepassen op bepaalde stedelijke ontwikkelingen. En dit op een meer algemene manier. Want nogmaals, ook daarover bestaat uitstekende vakliteratuur, voornamelijk dan in het Engelse taalgebied. In dit artikel benaderen we het begrip criminaliteit vanuit het standpunt van de stedelijke woon- en leefomgeving.

4. Veiligheid en onveiligheid

Naast het begrip criminaliteit is er ook nog zo iets als veiligheid en onveiligheid. Hierin moeten we een onderscheid maken tussen wat op objectieve wijze geregistreerd wordt en terug te vinden is in ondermeer politiële statistieken en de subjectieve beleving van het individu, het onveiligheidsgevoel. Misschien gebeurt er weinig criminaliteit op een bepaalde plek en is deze objectief gezien veilig, toch kan men er zich onveilig voelen. Ook hier moeten we dus noodzakelijkerwijze een onderscheid maken tussen de begrippen. Er is dus een directe, doch niet-exclusieve relatie tussen criminaliteit en onveiligheidsgevoelens. Als er veel in je buurt wordt ingebroken zul je daar geen goed gevoel bij hebben. Maar dat geldt ook bij de bouw van een verbrandingsoven op twee kilometer van je woning, en dat laatste heeft met misdaad weinig uitstaans. Of toch? Om maar aan te tonen dat tussen het individu en zijn omgeving op het vlak van veiligheid en onveiligheid een heleboel ingewikkelde psychosociale mechanismen spelen.

5. Rationele keuze

Op het einde van de 18^e eeuw had de burger er genoeg van. Gedaan met de willekeur van enkele potentaten. De citoyen vroeg en kreeg rechtszekerheid. Dit hield in dat men duidelijke rechtsregels moest invoeren en dat men moest codificeren. Wat verboden was ging men in strafwetboeken neerschrijven. En niemand mocht willekeurig gestraft worden. Nulla poena sine lege. We kunnen niet genoeg onderstrepen hoe ingrijpend deze verandering was voor de mensheid. Want meteen stond de burger voor een ingrijpende keuze. Nu duidelijk was wat mocht en niet

mocht en welke de gevolgen daarvan waren kon de burger meteen kiezen tussen wat goed was en wat kwaad. Dit keuzeperspectief werd heel expliciet wat de potentiële daders van criminaliteit aanzette tot wikken en wegen. De homo economicus werd geboren. De mens die een afweging maakt. De voordelen, maar ook de nadelen in ogenschouw neemt. Een deel van de criminaliteit werd meteen een mentale evenwichtsoefening. Welke risico's loop ik als dief als ik inbreek in die woning? Wat kunnen daarvan de gevolgen zijn? Hoe groot is de pakkans? Wordt het een makkie of ga ik op weerstand stuiten? Kortom, de potentiële dader denkt na en houdt daarbij rekening met heel wat factoren. Daardoor wordt het ook mogelijk om die potentiële dader in zijn keuze te beïnvloeden.

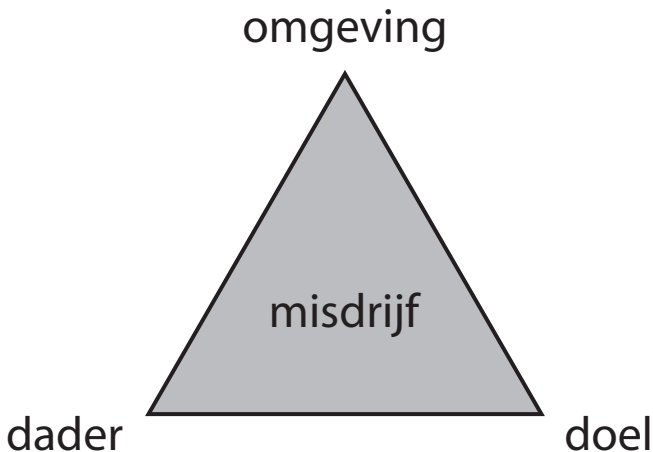
6. Complexere samenleving

De samenleving in haar geheel wordt rationeler maar ook ingewikkelder. In de late 19^e eeuw evolueren steden tot complexe systemen van menselijke activiteit. Ook Mechelen barst uit zijn vesten en woongebieden ontwikkelen zich aan de rand van de stad. Een spanningsveld ontstaat wanneer een verpauperde arbeidersbevolking meer en meer als een bedreigende factor wordt aanzien door de gevestigde macht. La classe laborieuse, la classe dangereuse. Arbeiderscités worden opgetrokken in rechtlijnige en dus overzichtelijke patronen wat de overheid toelaat toch nog een minimum aan georganiseerde controle in te stellen. In bepaalde steden maken de autoriteiten schoon schip met volkse buurten die zij als bedreigend percipiëren door er grote infrastructuurwerken uit te voeren. De boulevards in Parijs maar ook het Justitiepaleis in Brussel (bouw 1866-1883) zijn voorbeelden die aantonen dat urbanistische ingrepen reeds lang deel uitmaken van een veiligheidsbe-

leid dat gericht is op het beheersen van criminaliteit, of beter, bepaalde vormen ervan. Vooral die laatstgenoemde constructie, fel verafschuwd door ondermeer Victor Horta, op de Galgenberg in Brussel was een bevestiging van het gezag. Het enorme eclectische bouwwerk kwam in de plaats van een volkswijk en zou op de restanten ervan voor eeuwig neerkijken. Hiermee beweren we natuurlijk niet dat dit meteen ook de hoofdfinaliteit was van die projecten. Zeker niet, maar het was wel een belangrijk aspect ervan.

7. De driehoek van het misdrijf

We wezen er al op dat het mogelijk is de potentiële dader van een misdrijf te beïnvloeden in zijn keuze. Om dat allemaal een beetje aanschouwelijker te maken kijken we daarvoor eerst even naar de *triangle of crime*. Om een misdrijf te hebben is er minstens *een dader* nodig die een misdrijf wil plegen, *een doel of een slachtoffer* en *een omgeving* waarbinnen dit gebeurt. Op al deze factoren kan ingewerkt worden.

Eenvoudig toegepast op het wonen en de stedelijke omgeving zouden we dit als volgt kunnen illustreren. Jan is inbreker en wil een slag slaan. Gorki daarentegen is zinnens een auto te jatten. Eerst en vooral zouden we kunnen inwerken op de gedachtegang van Jan en Gorki. Door hen bijvoorbeeld voor te houden dat ze de nor in gaan als ze gesnapt worden. Of op een positieve manier door hen meer kansen te geven waardoor zij niet uit stelen moeten. Op deze psychosociale benadering gaan we hier niet dieper in.

Daarnaast kan je ook inwerken op het doel. Zet de auto in een afgesloten garage en laat een antidiefstalsysteem installeren. De woning kan je voorzien van allerlei technopreventieve middelen zoals een alarmsysteem of een stevige deur met driepuntssluiting. Dat maakt diefstal al heel wat moeilijker. Het doelwit op zich staat hier dus centraal. De mens werpt een fysieke barrière op tussen dader en target waardoor er minder gelegenheid is tot criminaliteit. Dit noemen we in de criminologie de *situationele theorie* waarvan ondermeer Crime Prevention through Environmental Design (Jeffery, 1971) één facet is.

En tenslotte ook door in te werken op de omgeving, de setting waarbinnen alles zich afspeelt. Gorki zal zich in zijn sas voelen in een donkere en verloederde buurt, waar nauwelijks of geen sociale controle meer is. Het zal nauwelijks opvallen dat hij met die auto aan de haal wil gaan. Jan daarentegen voelt zich goed in hoge en grote gebouwen. Makkelijk binnen en makkelijk buiten, en bovendien niemand die hem kent. Hier is het dus niet het doel op zich dat bepalend is maar wel de kenmerken van de fysieke en soms ook sociale omgeving waarin dat doel zich bevindt. De kwaliteit en de inrichting van de (leef)omgeving zijn determinerend. Dit laatste noemen we de *sociaal-ecologische benadering*. Beide theorieën hebben veel raakvlakken en

zijn naar mijn aanvoelen soms voor een stuk elkaar overlappend. Ondermeer als het gaat om technopreventie en target-hardening, welke zowel betrekking hebben op het doelwit als op de omgeving waarbinnen dit doelwit is geplaatst.

8. De situationele aanpak toegepast op het wonen

Het uitgangspunt is in feite simpel. Zorg dat de potentiële dader wat minder de gelegenheid heeft om foute dingen te doen. De dader moet het gepercipieerde risico echt hoog genoeg inschatten. En dat kunnen we door zowel architecturale als ruimtelijke ingrepen te doen. Door aanpassingen door te voeren van de gebouwde omgeving kan een boel criminaliteit voorkomen worden (Jeffery:1971 en Newman:1972). Jeffery verklaarde: *'onze steden zijn onveilig omdat ze gelegenheid bieden tot het plegen van misdrijven'*. Criminologen hadden in de voorbije jaren heel wat tijd aan de studie van de dader en diens achtergronden besteed, evenwel zonder al te veel succes op het vlak van de misdaadbestrijding. De *'nothing works'* gedachte kwam op. En men verlegde dus de focus van de dader naar de omgeving waarbinnen het misdrijf plaatsvindt.

Naast Jeffery en Newman mogen we zeker niet de namen vergeten te vermelden van twee krasse dames, met name Jane Jacobs en Elizabeth Wood (1899-1993). Deze laatste werkte ondermeer voor de Chicago Housing Authority waarvoor zij de bouw van zestigduizend woningen superviseerde. Het was haar overtuiging dat een doordachte en goed geplande woonpolitiek heel wat misdaad kon voorkomen en deed heel wat concrete bouwvoorstellen, die evenwel niet altijd gevolgd werden. Toch heeft zij baanbrekend

werk verricht.

Een tijdgenote van haar, hoewel flink wat jonger, was Jane Jacobs (1916-2006). Haar boek *'The Death and Life of Great American Cities'* (1961) was in vele opzichten opmerkelijk. Ondermeer omdat ze zich niet konden vinden met de overheid en de wijze waarop die met de bebouwde omgeving omging. Zij stelde dat het natuurlijke en spontane sociale kader van tal van steden werd vernietigd door nieuwbouwprojecten die niet de mens centraal stelden maar wel de bouwpromotoren, belangengroepen en de auto. Een door-dachte planning met oog voor menselijke interactie, een duidelijke afbakening tussen de publieke en de private ruimte, druk voetgangersverkeer en *sociale ogen* gericht op de straat waren volgens de urbanologe de hoekstenen van een veilige stad. Haar ideeën zijn wellicht voor de eeuwigheid en zouden niet meer weg te denken zijn bij moderne stadsplanning. Hoewel, met dat laatste moeten we voorzichtig zijn door het eerder in de voorwaardelijke wijze te plaatsen. We mogen niet stellen dat haar gedachtegoed gemeengoed is geworden. Zeker niet op alle beleidsniveaus waar vaak andere, lees financieel-economische overwegingen, de bovenhand krijgen. Jane Jacobs schopte tegen heel wat schenen door de natuurlijke menselijke interactie centraal te willen stellen ten koste van ondermeer de auto. En dat werd haar natuurlijk niet altijd in dank afgenomen.

Oscar Newman (1935-2004) was een architect en stadsplanner. Hij zal voor eeuwig verbonden blijven met zijn werk *'Defensible Space: Crime Prevention through Urban Design'* (1972). Newman legde sterk de nadruk op de relatie tussen de gebouwde omgeving en de criminaliteit. Merk duidelijk de parallel met zijn tijdsgenoot, Ray Jeffery. Newman stelde dat men bij de stadsplanning duidelijk *'verdedigbare ruimten'* moest ontwerpen. Hiermee bedoelde hij duidelijk afgeba-

kende gebieden waarop een toezicht mogelijk gemaakt werd. Als we dit even toepassen op onze eigen stad verwijzen we graag naar het speelplein van de Gandhi-wijk. Goed omheind en pal onder de hoogbouw zodat iedereen kan zien wat er gebeurt. Het speelplein, hoewel intensief gebruikt, blijft relatief goed bewaard in tegenstelling tot eerder afgelegen speelpleintjes die gauw aan vandalisme ten onder gaan. De eenvormige hoogbouw op zich is dan weer een ander paar mouwen. Newman stelde ooit voor om de Bijlmermeer flats in Amsterdam, die er nog maar net stonden en waarop de overheid zo trots was, gewoon af te breken. Newman was immers een voorstander van het creëren van een '*territorialiteitsgevoel*' (E.Kleemans: 1999) wat natuurlijk bij hoogbouw moeilijk is. De bewoners van een groot flatgebouw hebben niet echt gevoel dat zij hun eigen territorium moeten verdedigen om de heel eenvoudige reden dat zij er geen hebben, zo wordt gesteld. Hoewel ik dat persoonlijk wil relativeren. Hoge woningbouw is naar mijn mening wel degelijk verantwoord indien aan vier voorwaarden wordt voldaan. Een eerste, en meteen heel belangrijke voorwaarde, is een evenwichtige sociale mix van de bewoners. Een tweede voorwaarde is de segmentering van het gebouw waarbij ieder segment een eigen ingang en toegangssysteem heeft. Een derde voorwaarde is het creëren van voldoende semi-private ruimte (zie verder in de tekst) rond het gebouw door ondermeer parkeerplaatsen voor de auto individueel toe te kennen. Een vierde voorwaarde is de aanwezigheid van een doordacht situationeel dispositief met ondermeer een goede verlichting en camerabewaking. Goede voorbeelden van hoogbouw heb ik teruggevonden in bepaalde stadswijken van Oslo, zoals Böler en Helsfyr.

9. CPTED: Ray Jeffery

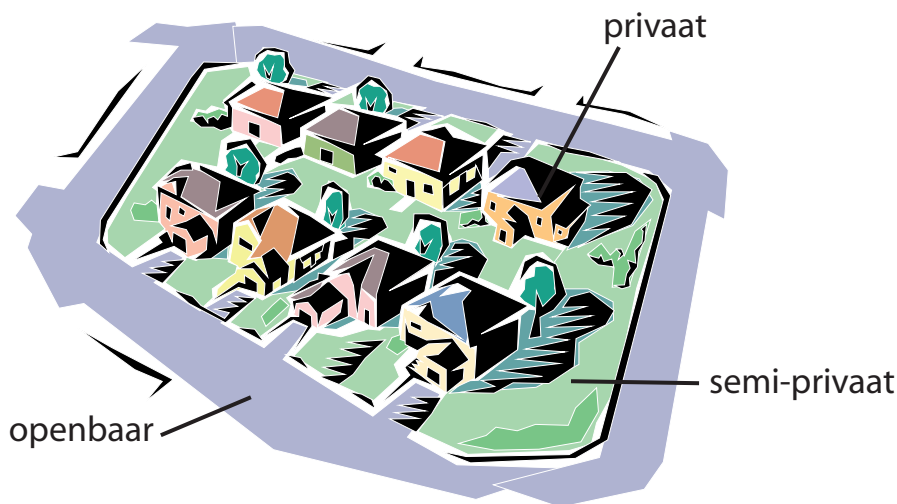
Crime Prevention Through Environmental Design, kortweg CPTED, is een strategie die nog steeds onder de situationele benadering valt. Dus spelen omgevingsfactoren een rol bij het voorkomen van criminaliteit en gevoelens van onveiligheid. Het was de criminoloog Carl Ray Jeffery die als eerste het begrip CPTED gebruikte in zijn gelijknamige werk van 1971. In zijn boek, dat hij min of meer simultaan schreef met het werk van Newman, moedigde hij misdrijfpreventie aan door ondermeer in te werken op de fysieke omgeving en door een verbeterde menselijke interactie. De criminoloog Jeffery liet zich ondermeer inspireren door de experimentele psychologie en ging dus uit van het menselijke denken en het menselijke gedrag binnen de natuurlijke (woon)omgeving. Een stimulus-respons model (Skinner) waarbij omgevingsfactoren een rol spelen. Het uitgangspunt is al bij al eenvoudig. Bouw elementen in de omgeving in die ervoor zorgen dat crimineel gedrag leidt tot een onaangename ervaring voor de dader. Die zal dan wel tweemaal nadenken. Of nog anders: neem de factoren weg die het misdrijf aanmoedigen, en je hebt geen misdrijf meer. Jeffery verklaarde immers: *“Our cities are unsafe because they present opportunities for the commission of crimes”*. Dus moeten we het over een andere boeg gooien zegt hij. Dit kan door een andere planning en vormgeving van de gebouwde omgeving.

CPTED steunt op vier basisprincipes: sociale controle, een versterkt territorialiteitsgevoelen, vormen van toegangscontrole en *target hardening* (zie verder in hoofdstuk 12). Meer *social eyes* is dus één van de toegepaste strategieën binnen CPTED. Heel belangrijk, maar vaak vergeten. Kijken we maar even naar het eerste deel van de Adegemstraat, destijds doorgemaakt door het oude maar

nu ook door het nieuwe Lamotgebouw. Een andere aanpak, waarbij gezorgd wordt voor het stimuleren van menselijke interactie en activiteit, had daar zeker voor een heropleving kunnen zorgen. Uit fouten moet men leren. Naar mijn aanvoelen een gemiste kans, zonder meer. Die informele controle van het openbare domein door een juist ontwerp van de gebouwde omgeving is immers een sleutelbegrip dat sinds Jeffery het expliciteerde, niet meer mag ontbreken bij nieuwe ontwerpen. Het negeren van dit principe leidt onvermijdelijk tot fouten zoals het eerder aangehaalde ontwerp langs de zijde van de Adegemstraat te Mechelen. Een voorbeeld waaruit blijkt dat criminologen niet werden geraadpleegd bij de ontwikkeling van het project. Wat Jeffery naar mijn aanvoelen zo bijzonder maakt is dat hij de onvermijdelijke band die er bestaat tussen de eerder op exacte wetenschappen gebaseerde architectuur en stadsontwikkeling enerzijds en de tot de humane wetenschappen behorende criminologie anderzijds voor eens en voor altijd duidelijk stelde.

10. Het begrip 'ruimte'

In het algemeen onderscheiden we drie soorten ruimten. Een private ruimte die alleen voor jezelf is. Een openbare ruimte die eigenlijk aan iedereen toebehoort en daar tussenin een semi-private ruimte waar bepaalde toegangsregels kunnen gelden. Laten we dit even illustreren aan de hand van bijgaande schets.

Bij de stadsontwikkeling zijn voor de criminoloog de openbare ruimte en de semi-private vanuit de situationele theorie natuurlijk de belangrijkste. Want het is daar dat men door ingrepen in de bebouwde omgeving wat kan doen aan de criminaliteit. Voor de openbare ruimte geldt dus dat de informele controle heel erg belangrijk is. Het invoeren van autoverkeer in de Bruul 's avonds na sluitingstijd van de winkels is dus een goede maatregel. Het doorgaande verkeer zorgt immers voor een vorm van toezicht in de anders verlaten straat. Ook de semi-private ruimte is heel erg belangrijk. Deze zorgt voor een overgang tussen het openbare domein en het private. Door ook deze semi-private ruimte duidelijk af te bakenen wordt de fysieke barrière tussen de private en de openbare sterker en wordt het territorialiteitsgevoel gestimuleerd.

Om nog even terug te komen op voornoemde winkelstraat, hetzelfde effect kan men bekomen door terug het wonen boven de winkels aan te moedigen. De vaak bewuste leeg-

het invoeren van autoverkeer in de Bruul na sluitingstijd van de winkels: een goede maatregel

stand heeft onmiskenbaar een sociale prijs in de vorm van een toenemend onveiligheidsgevoel op bepaalde momenten van de dag. De verantwoordelijkheid ligt in de eerste plaats bij de eigenaars, vaak winkelketens, die hun pand langs een van de Mechelse levensaders beschouwen als een commerciële opportuniteit eerder dan een schakel in het totaalbeeld van een evenwichtige en sociaal verantwoorde stedelijke ontwikkeling. Dat de samenleving de prijs betaalt van hun eenzijdig commercieel denken en handelen is niet echt hun bekommernis. Terecht onderzoekt de lokale overheid alle mogelijke denkpistes om het tij te keren. Dat men hierbij ook, zij het in laatste instantie, repressieve middelen moet inzetten, al of niet in de vorm van forse en daadwerkelijk afgedwongen financiële sancties, is mijn inziens evident en meer dan verantwoord gezien de eerder genoemde

sociale kost.

Wat de semi-private ruimte betreft hebben studies in de VS en Canada uitgewezen dat het Chinese huistype voordelen biedt. Hiermee wordt een woonblok bedoeld rond een binnenplaats, die meteen een semi-private status krijgt. De menselijke interactie op deze binnenplaats, voorzien van een speelplein en rustpunten, zorgt voor een veilige en sociale atmosfeer. Het westerse, en in ons land veel gebruikte rijwoning-type, is daarentegen minder gunstig. De ingang van de woningen geeft rechtstreeks uit op de straat en er is geen sprake van een semi-private ruimte die als buffer kan dienen tussen de private en de openbare ruimte.

sociale kost van de leegstand...

I I. Inrichting en gebruik van de straat

Het principe van het gebruik van de ruimtes kan ook op straatniveau worden gebruikt. Recente studies (ondermeer van Hillier en Sahbaz: 2005) tonen aan dat er een verband is tussen criminaliteit en de wijze waarop een straat of buurt is ingericht. Zo is het belangrijk dat niet-residentiële segmenten gescheiden blijven van residentiële. Een afgezonderd klein woonsegment midden een industriële site is kwetsbaar en dus te vermijden. Door het geïsoleerde karakter van de woonsite is deze voor haar sociale interactie volledig op zichzelf aangewezen. De natuurlijke flux welke zorgt voor een sociaal en informeel toezicht is vaak afwezig en maakt de woonentiteit kwetsbaar. Algemeen geldt trouwens dat grotere woonsegmenten iets veiliger zijn dan klei-

niet-residentiële segmenten scheiden van residentiële...

ne. Hogere woning densiteit geeft aanleiding tot minder criminaliteit, volgens dezelfde studie. En doodlopende straten zijn toch veilig als er nog voldoende woning densiteit is. Als we in dit geval spreken van criminaliteit hebben we het natuurlijk over woninginbraken en straatcriminaliteit. Dus een heel beperkte invalshoek van criminaliteit, wat meteen ook de beperkingen van dergelijke studies aantoonst. Grote verdienste van dit soort onderzoeken is wel dat onomstotelijk de band wordt aangetoond die er bestaat tussen bepaalde vormen van criminaliteit en de inrichting van het openbare domein. Met andere woorden, stadsplanning mag niet los staan van criminologische inzichten. Houdt men daarmee geen rekening vertaalt dat zich onvermijdelijk in een sociale kost. Alweer een reden waarom criminologen best in een vroegtijdig stadium om advies worden verzocht, alvorens woonwijken en verkavelingen heren der worden vergund en ingeplant. Persoonlijk pleit ik ervoor dat een dergelijk deskundig advies verplichtend deel zou uitmaken van een vergunningsprocedure. Heel wat fundamentele fouten zouden op die manier kunnen vermeden worden en stadsontwikkeling, zeker op het vlak van woningbouw, zou aan kwaliteit winnen. Een veiligere woonomgeving werkt bovendien sterk kostenbesparend.

12. Target hardening

Target hardening is een klassieke toepassing van de situationele theorie. Door het potentiële doelwit te versterken krijgt de dader minder gelegenheid zijn slag te slaan. Woningeigenaars en zelfstandigen worden aangespoord, ondermeer door fiscale voordelen, om wat te doen met hun sluitwerk, deuren, toegangspoorten, ramen enz. Bekijk het vanuit het standpunt van de dief, luidt het advies. Hoe moeilijker die het heeft, hoe kleiner de kans dat hij uw

woning als doelwit zal uitkiezen. Dat is natuurlijk wel zo op het individuele vlak. Maar fundamenteel verandert dat weinig aan het probleem omdat de dader dan gewoon een minder beveiligde woning zal uitkiezen. Het probleem verlegt zich op die manier alleen maar.

Nochtans is target hardening wellicht een van de meest voorkomende preventieve strategieën. En dat heeft natuurlijk te maken met het feit dat het in het bereik ligt van het individu. Hierin gesteund door de overheid die een inspanning fiscaal beloont, zij het minimaal. Bovendien zorgen bepaalde vormen van target hardening inderdaad voor een betere individuele beveiliging van de woning, maar komen ze het collectieve veiligheidsbeleven niet ten goede. Alleenstaande woningen in een residentiële buurt, met

Hoe moeilijker de dief het heeft, hoe kleiner de kans dat hij uw woning als doelwit zal uitkiezen

hoge omheiningen en cameratoezicht aan een monumentale toegangspoort, bevorderen een goede en normale sociale interactie op het openbare domein niet. Ieder voor zich, lijkt het dan wel. Onafgezien dan nog van het feit dat aan dergelijke target hardening vaak een factuur vast hangt die niet voor iedereen betaalbaar is. Daarnaast merken deskundigen op dat target hardening slechts alleen opportunistische en amateuristische daders afschrikt. De echte specialisten zijn meestal niet echt onder de indruk. Inbraken worden immers meer en meer gepleegd door professionele dadergroepen die goed georganiseerd en goed uitgerust zijn. En die er ook een heel andere denkwijze op na houden. Want goed beveiligde woningen hebben natuurlijk iets interessants te verbergen. In het slechtste geval gebruiken de daders vervolgens fysiek geweld om toch hun doel te bereiken en zorgt target hardening voor een escalatie.

Al bij al blijft target hardening een interessante denkpiste, voornamelijk als het op een kleinschalige en budgetvriendelijke manier wordt aangepakt. Sommige maatregelen kosten helemaal niets of relatief weinig en hebben toch een maximaal effect. Een appartement in een groot woningblok bijvoorbeeld kan op die manier heel efficiënt beveiligd worden. Een spionnetje, een veiligheidskettinkje, een goede slotplaat of een deur met driepuntssluiting zorgen meestal voor het vermijden van een pak ellende. De plaatselijke politie beschikt over specialisten die je gratis advies verstrekken bij je thuis.

13. Gated communities

Hiermee bedoelt men aaneengesloten woongebieden die afgeschermd worden van de overige bewoning door het optrekken van hekkens en het installeren van een toegangs-

controle. De meeste *Gated Communities* zijn beperkt in oppervlakte en alleen maar bedoeld om vreemde personen buiten het gebied te houden, vooral dan 's avonds en 's nachts. Grotere communities hebben eigen voorzieningen zoals sportcentra, winkels, clubhuis, etc. Deze laatsten zijn voor zover ons bekend niet te vinden in België. Wel de eerste, beperkte vorm. Voorstanders van een *Gated Community* beweren dat de sociale controle binnen het afgeschermd woongebied versterkt zou worden en dat criminaliteit buiten het hekken zou gehouden worden. *Gated Communities* zijn niet nieuw. Ook onze eigen stad behield tot diep in de 19^e eeuw een toegangscontrole aan de stadspoorten en was dus in zekere zin een *Gated Community*. In Vlaanderen ontstonden vanaf de jaren negentig *Gated Communities*, ondermeer in bepaalde Antwerpse residentiële gemeenten zoals Wilrijk en Schilde waar een projectontwikkelaar verleden jaar een dertigtal villa's wilde bouwen op een domein dat afgesloten wordt door een slagboom. Een *Gated Community* kan wel degelijk voor een groter veiligheidsbeleven zorgen. Het subjectieve onveiligheidsgevoel kan positief beïnvloed worden. Algemeen zal men vaststellen dat bepaalde vormen van criminaliteit gunstiger zullen uitvallen. Woninginbraken zullen minder frequent voorvallen binnen een *Gated Community* dan daarbuiten. Ook andere vormen van criminaliteit zoals straatroof, vandalisme en overlast zullen over het algemeen gunstiger uitvallen. Hoewel niet alle wetenschappers het erover eens zijn dat de criminaliteit lager ligt binnen dergelijke community.

Het grootste bezwaar is evenwel eerder van sociaal-ethische aard. De beter begoeden kopen een stuk veiligheid en prestige en onttrekken zich op die wijze aan een natuurlijke sociale participatie. Veiligheid is een basisrecht voor eenieder zonder onderscheid. Het openbare domein op een georganiseerde wijze onder private controle brengen exclusief

ten voordele van bepaalde sociale doelgroepen is ons inziens in die optiek een denkpiste die moeilijk te volgen is binnen het kader onze democratische samenleving.

14. De sociaal-ecologische benadering

Naast de rationele keuzebenadering met ondermeer de situationele -en de gelegenheidstheorie zullen we het nu hebben over de zogenaamde sociaal-ecologische benadering. Bij deze theorie gaat men ervan uit dat de kwaliteit van de omgeving een invloed heeft op de criminaliteit, de aard en de spreiding ervan. De roots gaan ondermeer terug naar de zogenaamde *Chicago School*, welke in het begin van de twintigste eeuw criminaliteit bestudeerde vanuit een sociaal-wetenschappelijke benadering, en de Franse milieuschool die zich afzette tegen een antropologische benadering van het criminaliteitsgegeven (Willem de Haan, 1999). Bij de sociaal-ecologische benadering zal men vaak aan criminografisch onderzoek doen. Criminaliteit en delinquentie worden daarbij grafisch voorgesteld en dus letterlijk in kaart gebracht. Buurten en wijken worden op die manier van naderbij bekeken en geanalyseerd. Effecten van buurtkenmerken op het criminele gedrag van de bewoners worden onderzocht, met wisselend succes overigens. Vooral in de VS deed en doet men nog steeds op dat vlak aan groot-schalig kwantitatief onderzoek. In eigen land beperkt men zich vaak tot een kleinschaliger kwalitatief onderzoek op buurtniveau. Toonaangevend waren zeker de Amerikanen Shaw en Mc Kay die hun bevindingen publiceerden in *Juvenile Delinquency and Urban Areas*, (Shaw en Mc Kay, 1942, heruitgave 1969). Binnen het kader van deze tekst gaan we daar echter niet dieper op in.

In vele teksten zal je ook nu weer de naam van Oscar

Newman zien opduiken met zijn *Defensible Space*. Hoge woningbouw was volgens Newman immers niet bevorderlijk voor de kwaliteit van de leefomgeving en werkte criminaliteit in de hand. Newman kwam eerder al aan bod binnen de bespreking van de situationele theorie. Zijn opvattingen zijn dus zowel binnen de situationele benadering te duiden als binnen de sociaal-ecologische. Bepaalde onderzoekers stelden ondertussen dat fysieke kenmerken van een omgeving vaak minder impact hebben dan concentraties van armoede en sociale achterstand. Dat laatste lijkt me logisch en trouwens ook dagelijks bewezen als we kijken naar wat er gebeurt in bepaalde sociale woonwijken met een hoge concentratie aan kansarmoede, werkloosheid en gebrek aan sociale participatie. Precies deze concentratievorming moet men trachten tegen te gaan bij het invullen

concentratievorming tegengaan....

van de woonfuncties in de diverse woonentiteiten van de stad. Al te vaak merken we precies het tegenovergestelde. Voornoemde factoren leiden ondermeer tot een gebrekkig onderhoud van woningen en gebouwen in het algemeen, vandalisme, teloorgang en verloedering van de buurt. Eerder al maakten we de opmerking dat een gezonde en natuurlijke sociale mix een van de basisvereisten is van een harmonieuze stadsontwikkeling. De Amerikaanse socioloog Charles Tittle, verbonden aan de Washington State University, schreef in 1989 de markante paper "Influences on Urbanism: a test of predictions from three perspectives". Hierin behandelde hij ondermeer de deterministische benadering waarbij een verband gelegd wordt tussen de grootte, dichtheid, heterogeniteit van de leefgemeenschap enerzijds en een daaruit resulterende verzwakte sociale controle en een hogere graad van deviant gedrag anderzijds.

15. Broken windows

Vormen van overlast zoals graffiti, jongerenbenden en vandalisme zorgen voor een visueel signaal en een gevoel van onveiligheid. Ongeruste mensen gaan die plekken vermijden waardoor er nog minder sociale controle is. Dit geeft op zijn beurt weer aanleiding tot meer crimineel gedrag en zo gaat het steeds maar verder bergaf. Voorgaande vormt de basis van het memorabele artikel van James Q. Wilson en George L. Kelling uit 1982, *Broken Windows*. Weinig artikels van nauwelijks tien A4'tjes hebben zoveel invloed gehad binnen hun vakgebied als *Broken Windows*, denk ik. "Social psychologists and police officers tend to agree that if a window in a building is broken and is left unrepaired, all the rest of the windows will soon be broken. One unrepaired broken window is a signal that no-one cares, and so breaking more windows costs nothing", aldus Kelling en Wilson.

ongeruste mensen gaan plekken met weinig sociale controle vermijden...

Belangrijk is dus dat men de kwaliteit van de leefomgeving bewaakt en tijdig tussenkomt als deze bedreigd wordt. Graffiti en sluikstorten moeten meteen verwijderd worden, straten moeten er proper bijliggen en vandalisme moet tegengegaan worden door ondermeer gebruik te maken van aangepast straatmeubilair en het verhogen van de sociale controle, *social eyes*, weet u nog ? Een nette buurt is evenwel niet de verantwoordelijkheid van de overheid alleen. Dat zou al te makkelijk zijn. Vandaar dat ook de buurtbewoners zelf actief bij dit proces moeten betrokken worden. Persoonlijk ben ik er getuige van dat de stad Mechelen ondermeer via haar wijkraden en wijkmanagers op dit vlak mooi werk verricht. Vaak rukt de buurt uit met borstel en schop om op die manier niet alleen de boel netjes te houden maar, mijn inziens belangrijker nog, een signaal

te geven dat een nette wijk een gedragen verantwoordelijkheid is tussen alle betrokken actoren, niet in het minst de bewoners van de wijk zelf. Daarnaast heeft de overheid een voorbeeldfunctie. Overheidsgebouwen staan er vaak belabberd bij wat natuurlijk een negatief signaal is. Ook op dat vlak is er evenwel de laatste jaren vooruitgang geboekt en zijn het vooral nog private gebouwen die het slechte voorbeeld geven. De Mechelse Euroshopping wordt in dit verband terecht een stadskanker genoemd. Het leegstaande monumentale gebouw weegt zwaar op de omliggende straten die als het ware verstikt worden en van sociale controle afgesneden. Gelukkig gaat men komaf maken met deze ongezonde situatie en heeft men plannen. Hopelijk wordt bij de ontwikkeling van het nieuwe project rekening gehouden met bovenstaande theorieën en nieuwe wantoestanden aldus vermeden van bij het begin. Voorkomen is ook hier veel goedkoper dan genezen.

private gebouwen geven het slechte voorbeeld...

16. Besluit

In vogelvlucht belichtten we de meest courante criminologische theorieën toepasbaar op het wonen en de stedelijke ontwikkeling. Dat we daarbij natuurlijk niet volledig konden zijn is duidelijk. Meer geïnteresseerde lezers kunnen zeker wat opsteken in de veelvuldige vakliteratuur. Zij het dat deze dan van voornamelijk Angelsaksische komaf is. In eigen taalgebied verwijs ik graag naar het recente onderzoeksrapport "Woninginbraken" van de Algemene Directie Veiligheid en Preventie van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken van 26/02/2007. Eveneens interessant is de nieuwe publicatie van Nederlander Jos De Lange: *CPTED, een integrale visie op veiligheid in de binnenstad*, (124p) uitgegeven door Uitgeverij Quist. Heel knap, hoewel naar mijn aanvoelen niet echt vernieuwend en eerder recapitulerend, is het onderzoeksrapport van Van Gernerden en Slaats: "Ontwerp en Sociale Veiligheid. Eindrapportage. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van VROM", Universiteit Leiden, 2006, 47p. Dit laatste rapport geeft tevens enkele aanbevelingen m.b.t. kwaliteitsvereisten van de bebouwde omgeving en suggesties voor bijkomend onderzoek. Terecht waarschuwt het rapport dat bepaalde verbanden die in sommige studies gelegd worden misschien niet bestaan of slechts onduidelijk aanwezig zijn.

Voorgaande theorieën zijn natuurlijk niet kritiekloos en geen enkele ervan is heiligmakend. Neem nu CPTED. Veel aandacht gaat uit naar de manier waarop de omgeving wordt ingericht zoals toegangscontroles, het afbakenen en consolideren van het territorium en *target hardening*. Helemaal geen aandacht gaat er uit naar de achtergronden van de dader en de sociale factoren die daarbij een rol spelen. Maar goed, binnen het bestek van dit artikel was dat

ook niet de bedoeling. De woon -en leefomgeving zetten we centraal en de manier waarop stadsontwikkeling rekening moet houden met voorgaande theorieën. In Nederland en in het Angelsaksische gebied is de relatie tussen de criminologie en stedelijke ontwikkeling heel natuurlijk. Bij ons is dat naar mijn aanvoelen niet zo vanzelfsprekend. We piekeren daar heel wat minder over. Ten onrechte naar mijn mening want fouten uit het verleden herhalen zich nog te vaak.

Stadsplanning en projectontwikkeling spelen zich nog te veel af in de exclusieve wereld van architecten en urbanisten. Daarbij wordt zelden of nooit rekening gehouden met criminologische inzichten wat vaak resulteert in een pro-

Stadsplanning en projectontwikkeling spelen zich nog te veel af in de exclusieve wereld van architecten en urbanisten...

duct dat technisch wel min of meer in orde is maar waarbij heel wat vraagtekens kunnen geplaatst worden met betrekking tot het effect ervan op het vlak van het veiligheidsbeleven van de mensen in de buurt, in de straat en in het gebouw zelf. De begrippen *safety* en *security* zijn nu eenmaal verschillend van inhoud. Vandaar mijn pleidooi om reeds in een vroegtijdig stadium deskundige criminologen in te schakelen. Zij hebben in de eerste plaats oog voor *security*. Vanuit hun helikoptervisie kunnen zij een heel ander licht doen schijnen op het ontwerp en aanpassingen ervan voorstellen. Zij kunnen een evenwaardige partner zijn bij het ontwerpen en implementeren van een sociaal verantwoord project waardoor maatschappelijke schade achteraf wordt vermeden. Mocht u daarvan niet overtuigd zijn, laat het me weten. Een korte wandeling met mij door de stad zal je dan wel overtuigen.

Literatuuropgave

DE LANGE, J., *CPTED, een integrale visie op veiligheid in de binnenstad*, Uitgeverij Quist, 2006, 124p.

DE HAAN, W., "Sociaal Ecologische benaderingen" in LISSENBERG, E., VAN RULLER, S. en VAN SWAANINGEN, R., *Tegen de Regels III*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 1999, p.154-173.

KLEEMANS, E., "De rationele keuzebenadering" in E. LISSENBERG, S. VAN RULLER en R. VAN SWAANINGEN, *Tegen de Regels III*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 1999, p.139-153.

NEWMAN, O., *Creating Defensible Space*, Washington, US Department of Housing and Urban Development, 1996, 126 p.

HILLIER, B. en SAHBAZ, O., "High Resolution Analysis of Crime Patterns in Urban Street Networks: an initial statisti-

cal sketch from an ongoing study of a London borough", University College London, 2005.

ROBINSON, M., "The theoretical Development of CPTED: 25 years of responses to C. Ray Jeffery", Appalachian State University, 1996.

TITTLE, C., "Influences on Urbanism: A test of predictions from Three Perspectives" in *Social Problems*, Washington, vol. 36, n.3, 1989, p.270-288.

VAN GEMERDEN, E., en SLAATS, H., "Ontwerp en Sociale Veiligheid. Eindrapportage. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van VROM", Universiteit Leiden, 2006, 47p.

WILSON, J. en KELLING, G., "Broken Windows: The Police and Neighborhood Safety", *The Atlantic Monthly*, 1982.

De auteur is licentiaat en geaggregeerde in de criminologische wetenschappen en werkt bij de lokale politie van St.Genesius-Rode-Drogenbos-Linkebeek als directeur van bestuurlijke politie. Hij is tevens extern en occasioneel docent aan de Gewestelijke Politieschool van Brussel en de Nationale School voor Officieren. Lid van de Vzw Restauratie Integratie Mechelen.

Inhoudstafel RIMNieuws 76

1. Maatschappelijk engagement	5
2. De mens en de omgeving	6
3. Criminaliteit: een problematische definitie	8
4. Veiligheid en onveiligheid	10
5. Rationele keuze	10
6. Complexere samenleving	11
7. De driehoek van het misdrijf	12
8. De situationele aanpak toegepast op het wonen	14
9. CPTED: Ray Jeffery	17
10. Het begrip 'ruimte'	18
11. Inrichting en gebruik van de straat	22
12; Target hardening	23
13. Gated communities	25
14. De sociaal-ecologische benadering	27
15. Broken windows	29
16. Besluit	32

Doelstellingen RIM v.z.w.

RIM v.z.w. (Restauratie Integratie Mechelen) is een vereniging die bekommerd is om de toestand van het Mechels roerend en onroerend cultureel erfgoed.

Omdat zij vindt dat dit erfgoed niet altijd juist gewaardeerd wordt, moet er iets gedaan worden om de situatie te verbeteren.

RIM v.z.w. zal vooral aandacht hebben voor het architecturale en stedenbouwkundige patrimonium in groot Mechelen zonder daarom ander cultureel erfgoed uit te sluiten.

RIM v.z.w. wil sensibiliseren om waardevolle oude panden in stand te houden, te restaureren en te integreren. Integreren betekent ervoor zorgen dat een oud gebouw weer nuttig gebruikt wordt, weer meespeelt in de omgeving en zichzelf zo beschermt tegen verwaarlozing.

RIM v.z.w. wil niet gaan werken naast bestaande organisaties en initiatieven: het wil veeleer een gespreksforum worden, een uitwisselingsplatform bieden. Dit is absoluut nodig wil er een geloofwaardige en gecoördineerde aanpak komen.

RIM v.z.w. wil zowel het grote publiek sensibiliseren als de eigenaars van waardevolle gebouwen en de overheid. Concreet wil zij het grote publiek benaderen met een regelmatig verschijnende nieuwsbrief. Er worden contacten gezocht met eigenaars, overheid en geïnteresseerde organisaties.